

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

PISA Sonuçlarının (2003-2015) Eğitim Sistemi ve Ekonomik Göstergeler Kapsamında İncelenmesi: Türkiye ve Güney Kore Örneği

Güner Koç Aytekin

Neşe (Işık) Tertemiz

DOI: <http://sci-hub.tw/10.29299/kefad.2018.19.004>

[Makale Bilgileri](#)

Yükleme:06/12/2017 Düzeltme:25/01/2018 Kabul:12/02/2018

Özet

Benzer ekonomik modeller uygulayan iki ülkeden biri olan ve 1960'lı yıllara kadar birçok sosyo-ekonomik göstere bakımından Türkiye'nin gerisinde bulunan Güney Kore; Türkiye ile yaklaşık olarak aynı zamanlarda kalkınma plan ve programları uygulamaya başlamış olmasına rağmen, sosyo-ekonomik yönden önemli ölçüde ilerleme göstermiştir. Güney Kore, PISA'da da en başarılı ülkeler arasında yer almayı başarmış olduğundan dolayı incelenmeye değer görülmüştür. Bu çalışmada, bütüncül bir bakış açısıyla, Türkiye ile Güney Kore'nin eğitim sistemleri, PISA sonuçları ve bazı ekonomik göstergeleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Her iki ülkenin eğitim sistemlerinde çok büyük farklar bulunmamasına rağmen yıllara göre PISA sonuçları Güney Kore lehinedir. Fen bilimleri okuryazarlığı, okuma becerileri ve matematik okuryazarlığı alanlarında Türkiye, OECD ülke ortalamalarının altında kalırken, Güney Kore'nin başarısı OECD ülke ortalamalarının oldukça üzerindedir. Güney Kore, uyguladığı ihracata dayalı ekonomik kalkınma modeli ile hem ekonomik yönden hem de eğitimdeki başarı düzeyi bakımından günümüzde Türkiye'den daha yüksek sosyo-ekonomik gelişme sağlayabilmiş ve gösterdiği ekonomik kalkınma ve büyüme performansı ile gelişmiş ülkeler seviyesine yükselbilmiştir. Türkiye'nin, sosyo-ekonomik yönden dünyada başarısı örnek gösterilen Güney Kore örneğinden yararlanması önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı eğitim, Türkiye - Güney Kore PISA sonuçları, uluslararası ekonomi, ihracata dayalı büyüme modeli, ekonomik büyüme ve kalkınma.

Sorumlu Yazar: Yrd.Doç.Dr. Ufuk University, İ.İ.B.F., Uluslararası Ticaret Bölümü, Türkiye, guner.kocaytekin@ufuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4320-8026

Neşe (Işık) Tertemiz, Doç. Dr., Gazi University-Gazi Eğitim Fakültesi, Türkiye, tertemiz@gazi.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-7033-7192

Bu makalenin geniş özeti 5. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde (26-28 Ekim 2017) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2000 yılından bu yana üçer yıllık dönemlerde 15 yaş grubu öğrencilerine uygulanan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırmadır. PISA'nın temel amacı, temel eğitimin sonunda öğrencilerin yetişkinliklerinde gereksinim duyacakları temel becerileri ne kadar edinebildiğini ölçerken; farklı bilgileri bir araya getirebilme, seçenekleri karşılaştırabilme, gerçek yaşam koşullarında bilgiyi kullanarak sonuca ulaşma gibi becerileri ölçer (ERG, 2009). Dünya genelinde politika belirleyiciler, kendi ülkelerindeki öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini, araştırmaya katılan diğer ülkelerdeki öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleriyle karşılaştırmak, eğitim düzeyinin yükseltilmesi amacıyla standartlar oluşturmak (örneğin ülkeler tarafından elde edilen ortalama puanlar, ülkelerin eğitim çıktıları ve eğitim fırsatlarında eşitliği en yüksek düzeyde sağlama kapasiteleri) ve eğitim sistemlerinin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için PISA sonuçlarını kullanmaktadırlar (EARGED, 2009; Yıldırım, Yıldırım, Yetişir ve Ceylan, 2013). 2000 yılında uygulanmaya başlanan sınava ülkemiz, ilk kez 2003 yılında katılmıştır. Bu nedenle çalışma 2003-2015 yılları arasını kapsamaktadır.

Neden Karşılaştırmalı Eğitim?

Eğitim dünyası ve dünya birbiri ile oldukça bağlantılı ve uyumludur. *“Başkaları olmaksızın kendin olunamaz”* (Türkoğlu, 1998: 12) sözünde olduğu gibi kendimizi başkalarının arasında, diğerlerinin sayesinde anlayabiliriz. Eğitim sisteminde rol oynayanların, kendi arzularının dışında, yapacaklarını belirleme şansına sahip olmaları, sadece karşılaştırmalı eğitim sayesinde olacaktır. Bilerek hareket etmenin en anlamlı ve yararlı yolu, bulunduğumuz duruma dışarıdan bakmakla mümkündür (Türkoğlu, 1998).

Evrensel bir bakış açısıyla, diğer ülke ve kültürlerdeki eğitim alanında durum ve olayların disiplinler arası bir bakış açısıyla karşılaştırılması, yalnızca geleceğin öğretmen, öğrenci ve yöneticilerine ya da eğitim politikacılarına bilgi vermekle kalmaz uluslararası işbirliğiyle ilgilenen herkes için bir zorunluluktur. Farklı ülke ve kültürlerin gündeminde bulunan çok sayıdaki çözüm, aralarındaki karşılaştırma, herhangi bir devlette şu veya bu ölçüdeki başarı ya da başarısızlığın nedenlerini anlama ve alınacak tedbirleri belirleme konusunda daha çok yönlendirici olabilmektedir (Türkoğlu, 1998).

Çalışmada; benzer ekonomik modeller uygulayan iki ülkeden biri olan ve 1960'lı yıllara kadar birçok sosyo-ekonomik gösterge bakımından Türkiye'nin gerisinde bulunan Güney Kore (Kim, 1991); Türkiye ile yaklaşık olarak aynı zamanlarda kalkınma plan ve programları uygulamaya başlamış olmasına rağmen, sosyo-ekonomik yönden önemli ölçüde ilerleme göstermiştir. Güney Kore, gerek

milli gelir gerekse de endüstrileşme bakımından günümüzde Türkiye'den daha yüksek sosyo-ekonomik gelişme sağlayabilmiş ve gösterdiği ekonomik kalkınma ve büyüme performansı ile gelişmiş ülkeler seviyesine yükselbilmiştir.

Yapılan karşılaştırmalı PISA raporlarında ekonomik göstergeler bağlamında ülkelerin başarıları değerlendirilirken genellikle; Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve kişi başına düşen milli gelir, eğitime yapılan harcama, öğrenci başına yapılan harcama, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler gibi göstergeler dikkate alınmaktadır. Bu göstergelerin yanında, ülkelerin ithalat-ihracat rakamları, yurt içi tasarrufları, işsizlik oranları, GSYH içinde AR-GE'ye ayrılan paylar gibi göstergelerin de ele alınması yararlı olacaktır. Günümüzde ekonomide, büyüme sürecine etki eden üretim, tüketim, istihdam, ithalat - ihracat gibi faktörlerin önemi giderek artmış ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerini etkileyen başlıca unsurlar olmuşlardır. Genel bir perspektiften bakıldığında, gelişmiş ülkelerin aynı zamanda gelişmiş bir sanayi sektörüne sahip olduğu, az gelişmiş veya gelişmemiş ülkelerin ise ekonomilerinin sanayi dışı sektörlerle ve dolayısıyla dışa bağımlı olduğu görülmektedir. Ayrıca günümüzde, uluslararası ticaretin geleneksel yapısı değişmiş, emek-yoğun sektörlerden ileri teknoloji içeren sektörlerle geçiş yaşanmıştır.

Güney Kore, gerek milli gelir gerekse endüstrileşme bakımından günümüzde Türkiye'den daha yüksek sosyo-ekonomik gelişme sağlayabilmiş ve gösterdiği ekonomik büyüme ve kalkınma performansı ile gelişmiş ülkeler seviyesine yükselmiştir. Ekonomik kalkınma ve gelişmişliğe paralel Güney Kore, PISA'nın yapıldığı yıllarda tüm alanlarda en başarılı ülkeler arasında yer almıştır.

Bu çalışmanın amacı, disiplinlerarası bakış açısıyla, Türkiye ve Güney Kore'nin PISA sonuçlarını karşılaştırırken bir taraftan eğitim sistemlerini ortaya koymak ve PISA (2003-2015) sonuçlarını karşılaştırmak diğer taraftan ise ekonomik göstergeler bakımından geniş bir perspektifle incelemektir.

Ülkeler Hakkında Kısa Bilgi ve Eğitim Sistemleri

Türkiye Cumhuriyeti ve Güney Kore'nin her ikisinin de yönetim şekli cumhuriyettir. Türkiye'nin nüfusu 79 milyon 814 bin 871 iken Güney Kore'nin nüfusu 50 milyon 924 bin 172'dir. Türkiye'nin yüzölçümü 783.562 km², Güney Kore'nin ise 99.700 km²'dir. Türkiye'nin başkenti Ankara, Güney Kore'nin Seul'dür (aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/guney-kore/901512; cografyakonulari.blogcu.com/turkiye, <https://www.ntv.com.tr>). Karşılaştırmalı olarak her iki ülkenin eğitim sistemlerine bakıldığında Türk Eğitim Sistemi ilkökul(4), ortaokul (4), ortaöğretim (4) ve yükseköğretim (2/4) şeklinde iken Güney Kore'de durum ilköğretim (6), ortaokul (3), ortaöğretim (3) ve yükseköğretim (2/4)'tür (Altın, 2017). Türkiye ve Güney Kore Eğitim Sistemlerine genel olarak bakıldığında aşağıdaki durum ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Türkiye ve Güney Kore eğitim sistemleri (kaynak: aktaran: Altın, 2017; <http://www2.mebnet.net/?q=node/20>)

	Türkiye	Güney Kore
Zorunlu Eğitim Süresi	12 yıldır.	9 yıldır. 6-15 yaş arası kapsamaktadır.
Okulöncesi	3-5 yaş grubundaki çocuklar (36-72 aylar) zorunlu değil. Devlet eliyle yürütülecek okul öncesi eğitim bir veya iki yıl sürelidir.	3- 6 yaş grubunu kapsamaktadır.
İlköğretim	İlkokula 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılabilir, 4 yıl ve zorunludur.	6-12 yaş grubunu kapsamakta olup 6 yıldır.
Ortaokul	Dört yıl süreli ve zorunludur.	12-15 yaş grubunu kapsamakta olup 3 yıldır.
Ortaöğretim	Dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.	15-18 yaş arası grubu kapsamakta olup 3 yıldır.
Kolejler/Üniversite	Ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yükseköğrenim veren ve dört yıllık eğitim kurumlarının tümünü kapsar.	Kolejler – 2+ yıllık program uygulamakta (junior, cyber, technical and graduate school colleges) , Üniversiteler, Kolejler

Çalışmada PISA sınavlarının temele alınması nedeniyle Türkiye ve Güney Kore eğitim sistemlerinin ayrıntılı karşılaştırılması ilköğretimle sınırlı tutulmuştur.

Tablo 2. Türkiye ve Güney Kore eğitim sistemleri (ilköğretim/ilkokul) (kaynak: aktaran Altın, 2017; <http://www.guncelegitim.com/haber/3216-meb-2015-2016-ilkokul-ortaokul-lise-haftalik-ders-saati-cizelgesi.html>)

	Türkiye	Güney Kore
Yıllık Eğitim Süresi	180 iş günü	170 gün (34 hafta)
Günlük Ders Saati	5 gün açık İlkokulda: 40 dakika Ortaokul: 40 dakika	5 gün açık İlkokulda: 40 dakika Ortaokul: 45 dakika
Sömestri	İki sömestri Eylül başı- Ocak sonu Şubat başı-Haziran ortası	İki sömestri Mart başı-Ağustos sonu Eylül Başı- Şubat Sonu
Haftalık Ders Saati	İlkokullarda haftalık 26 saatten başlayarak artmakta ve ortaokullarda haftalık 35 saate çıkmakta	İlkokul 25-32 saat/hafta Ortaokul 34 saat/hafta

Program Gelişme	Merkezi	Merkezi
-----------------	---------	---------

Tablo 3. İlköğretimde ilkokulda okutulan dersler (kaynak: aktaran Altın, 2017; <http://www.guncelegitim.com/haber/3216-meb-2015-2016-ilkokul-ortaokul-lise-haftalik-ders-saat-cizelgesi.html>)

	Türkiye	Güney Kore
	Türkiye 1-4. Yıl ve 4-8.yıl	Kore 1-6.yıl
Temel Dersler	Türkçe	Kore Dili
	Matematik	Matematik
	Hayat Bilgisi	Sosyal Çalışmalar/ Ahlak Eğitimi
	Fen Bilimleri	'Disipline Edilmiş Hayat' (Ahlak ve Etik)
	Sosyal Bilgiler	Bilim/ Ev Ekonomisi
	Yabancı Dil	Akıllı Yaşam' (Bilim ve Sosyal Çalışmalar)
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Beden Eğitimi
	Görsel Sanatlar	Pleasant life' (Beden Eğitim ve Sanat)
	Müzik	Sanat (Müzik/ Görsel sanatlar)
	Oyun ve Fiziki Etkinlikler	İngilizce
	Trafik Güvenliği	Yaratıcı deneyimsel öğrenme faaliyetleri
	İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi	
Program	Merkezden	Merkezden
Orta Okula Geçiş	Sınav yok	Sınav yok

Tablo 4. Ortaokulda okutulan dersler ve ortaöğretim okul türleri (kaynak: aktaran Altın, 2017; <http://tegm.meb.gov.tr>)

	Türkiye	Güney Kore
Temel Dersler	Türkçe	Kore Dili
	Matematik	Ahlak Eğitimi/Sosyal çalışmalar
	Sosyal Bilgiler	Matematik
	Fen Bilimleri	Bilim/Teknoloji, Ev Ekonomisi
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Pratik Çalışmalar
	Yabancı Dil	Teknik Çalışmalar/ Ev Ekonomisi
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Beden Eğitimi
	Görsel Sanatlar	Müzik
	Müzik	Sanat
	Beden Eğitimi ve Spor	İngilizce
	Teknoloji ve Tasarım	
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	

Okul Türü	Fen liseleri, Sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, Anadolu imam hatip liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri, Özel ortaöğretim kurumlarını tercih edebilir Güzel sanatlar ve spor liseleri (yetenek sınavıyla) Açık liseler (hiçbir yere yerleşmeyenler için)	Genel Akademik Liseler Meslek Liseleri
Yönlendirme	Temel eğitimden ortaöğretime geçişte artık merkezi ortak sınavlar büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda geçiş sürecine genel olarak baktığımızda öğrencilerin önüne TEOG süreci ve Askeri Liseler (erkek öğrenciler için) olmak üzere iki seçenek çıkmaktadır. Ulusal düzeyde gerçekleştirilen giriş sınavını kazananlar bu okullara devam edebilir. Bazı prestijli okullar öğrenci kabulü için belirlenmiş bir not ortalaması talep edebilmektedir.	Ortaokulu tamamlayan bir öğrenci ulusal seviyede lise giriş sınavına katılır. Alınana sonuca göre gideceği akademik ya da mesleki programlara katılabilirler. Genel Akademik Liselere giriş: Ulusal düzeyde gerçekleştirilen giriş sınavını kazananlar bu okullara devam edebilir. Bazı prestijli okullar öğrenci kabulü için ek sınavlar uygulayabilmekte ya da belirlenmiş bir not ortalaması talep edebilmektedir. Meslek Liselerine giriş: Giriş sınavı başarıyla geçilmelidir.

Tablo 5. *Ulusal sınavlar (kaynak: aktaran Altın, 2017)*

Türkiye	Güney Kore
	Temel Akademik Beceriler Tanılama/Teşhis Değerlendirmesi the Basic Academic Skills Diagnostic Assessment 2002 yılından beri 3. sınıfa uygulanmaktadır.

TEOG Sınavı 2014 yılından itibaren sadece 8.sınıf öğrencileri için uygulanmakta olan sınav 2017 yılında kalkarak yerine 5.sınıflara uygulanacak ve 24 ilde denenecek olan “MİS-Milli İzleme Sınavı” getirilmiştir.

Dersler: Türkçe, Matematik ve Fen Bilimleri

Ulusal Eğitim Başarılarının Değerlendirmesi
The National Assessment of Educational
Achievement (NAEA)

The NAEA testi 6 sınıf, ortaokulun 3.sınıfı ve lise birinci sınıfta yapılmaktadır. Öğrencilerin genel yeterlilik seviyelerini akademik başarılarını içermektedir.

Dersler: Kore Dili, Matematik, Bilim, Sosyal Çalışmalar, İngilizce İletişim Becerileri, Bilgi Teknoloji Becerileri

---

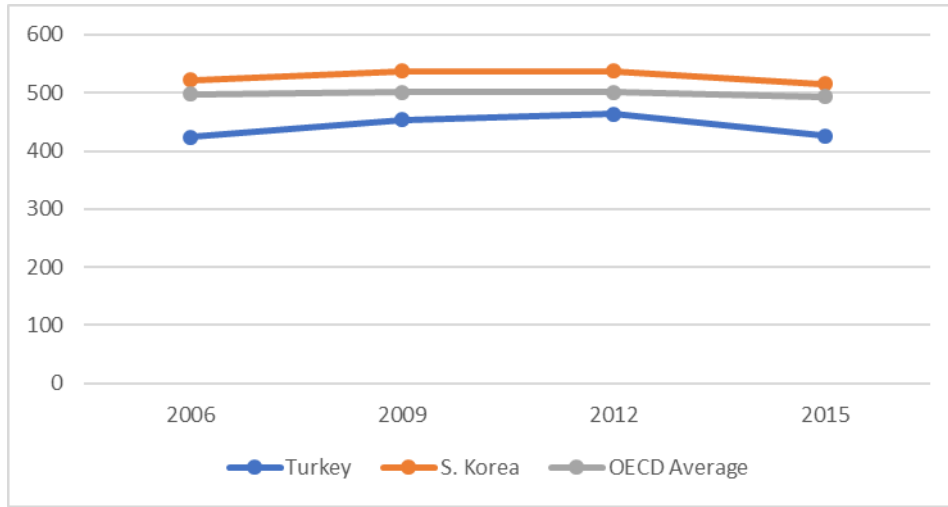
Türkiye ve Güney Kore eğitim sistemleri karşılaştırmalı olarak özetlenecek olursa; Türkiye’de zorunlu eğitim 12 yıl iken bu durum Güney Kore’de 9 yıldır. Türkiye’de ilkököl ve ortaokul, Güney Kore’de ilköğretim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaöğretim ve yükseköğretim benzer özellikler göstermektedir. Her iki ülkede yıllık eğitim süresi, günlük ders saati, haftalık ders saati benzer özellikler göstermektedir. İlkokulda yer alan temel dersler açısından Güney Kore’de farklı olarak “Yaratıcı Deneysel Öğrenme Faaliyetleri” ve “Disipline Edilmiş Hayat” dersleri dışında benzerlik mevcuttur. Ortaokul derslerinde Türkiye’deki dersler daha çok çeşitlilik göstermektedir. Ortaöğretime geçişte okul türleri çeşitliliği Türkiye’de daha fazla görünmesine karşın Güney Kore’de iki başlık altında toplanmıştır. Her iki ülkede de ortaöğretime geçişte sınav sistemi vardır. Ancak Türkiye’de bu günlerde mevcut sistem henüz tartışılmakta, kesin bir sonuca varılmamıştır. Güney Kore, Türkiye’den farklı olarak 3.sınıfta “Temel Akademik Beceri Tanılama/Teşhis Değerlendirmesi” yapmaktadır.

Ayrıca her iki ülkede de beşli değerlendirme ölçütü kullanılmaktadır. Türkiye’de 1, 2, 3.sınıfta: “çok iyi”, “iyi” ve “geliştirilmeli”, diğer sınıflarda: Pekiyi 5 (85-100 puan), iyi 4 (70-84 puan), orta 3 (55-69 puan), geçer 2 (45-54 puan) ve başarısız 1 (0-44 puan) iken, Güney Kore’de bu durum 90-100 mükemmel, 80-89 çok İyi, 70-79 iyi, 60-69 tatminkâr, 0-59 zayıf biçimindedir (Aktaran: Altın, 2017; <http://www.resmigazete.gov.tr>).

2003-2015 Yılları Arasında Yapılan PISA Sonuçlarında Türkiye ve Güney Kore

Türkiye ve Güney Kore PISA (2003-2015) sonuçlarına OECD ülke ortalamalarını da dikkate alarak karşılaştırmalı olarak bakıldığında Güney Kore’nin Fen Bilimleri Okuryazarlığı, Matematik Okuryazarlığı ve Okuma Becerileri olan her üç alanda da en başarılı ülkeler arasında yer aldığı buna karşın Türkiye’nin her alanda OECD ülke ortalamalarının altında kaldığı söylenebilir. Her iki ülke açısından benzer olan durum 2015 yılında puanlarının önceki yıllara oranla düşüş göstermesidir. Sınavda yer alan temel alanlarda Fen Bilimleri Okuryazarlığı, Matematik Okuryazarlığı ve Okuma Becerileri sınav sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir (data.oecd.org; EARGED, 2005, 2010.a,

2010.b; Yıldırım, Yıldırım, Yetişir ve Ceylan, 2013). Elde edilen verilere dayalı olarak ülkelerin 2006-2015 yılları arasındaki Fen Bilimleri Okuryazarlığı PISA sonuçları aşağıdaki gibidir:

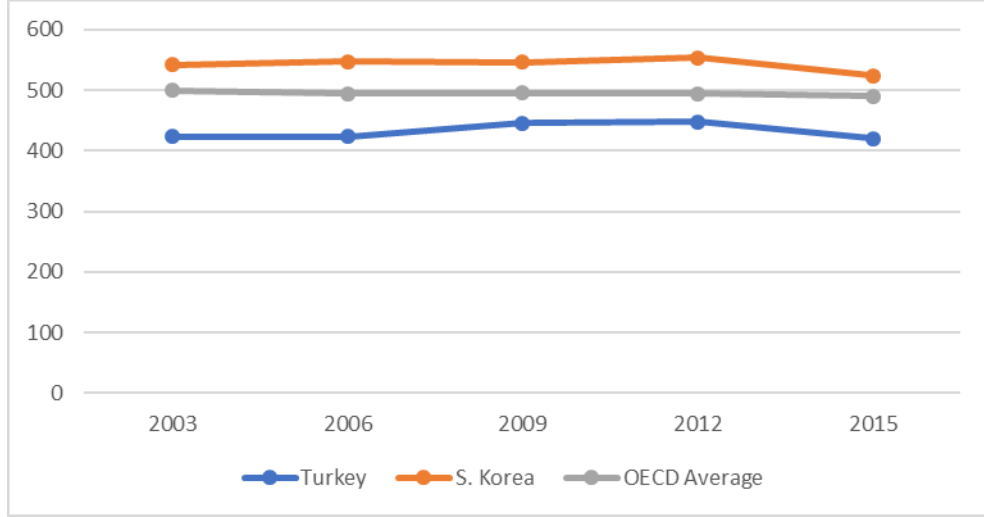

Grafik 1. Ülkelerin 2003-2015 yılları Fen Bilimleri Okuryazarlığı PISA sonuçları (Kaynak: oecd.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

PISA 2015’de fen okuryazarlığı “etkin bir vatandaş olarak fenle ilgili fikirlerle ve fenle alakalı meselelerle uğraşabilme becerisi” olarak tanımlanmaktadır. Fen alanında okuryazar olan bir kişi fen ve teknoloji alanında belli bir mantık çerçevesinde yapılan söylemlere katılmaya isteklidir. Bu durum; olguları bilimsel olarak açıklama, bilimsel sorgulama yöntemi tasarlama ve değerlendirme ile verileri ve bulguları bilimsel olarak yorumlama yeterliliklerini gerektirmektedir (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016:9). Fen Bilimleri Okuryazarlığı açısından Türkiye’nin 2006-2015 yıllarında aldığı puanlar sırası ile 424, 454,463 ve 425’dir. Güney Kore’nin 2009-2015 yıllarındaki puanları ise 538, 538 ve 561’dir. OECD ülkelerinin aynı yıllarda 500, 501, 501 ve 493 puan ortalamaları dikkate alındığında Güney Kore’nin fen bilimleri okuryazarlığı açısından tüm yıllarda oldukça başarılı olduğu söylenebilir (data.OECD.org; EARGED, 2005, 2010.a, 2010.b; Gür ve Çelik, 2009; Yıldırım, Yıldırım, Yetişir ve Ceylan, 2013).

Elde edilen verilere dayalı olarak ülkelerin 2003-2015 yılları arasındaki Matematik Okuryazarlığı PISA sonuçları aşağıdaki gibidir.

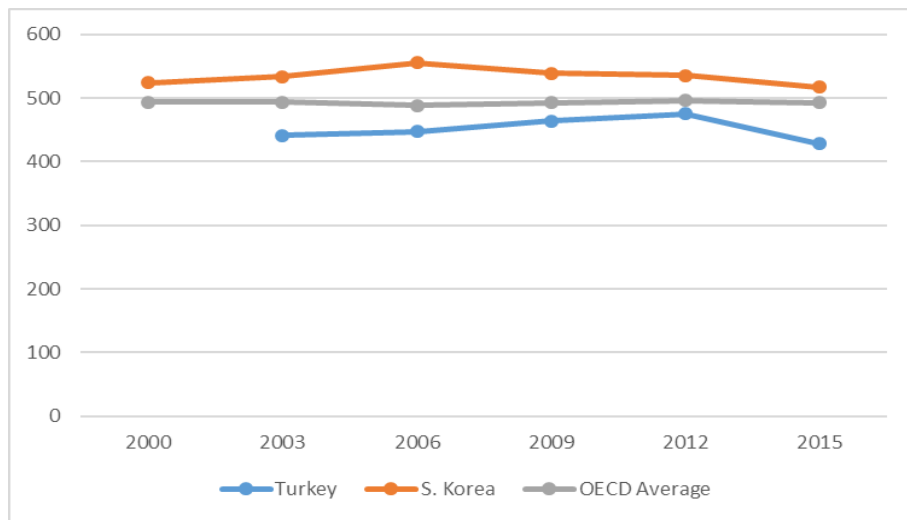

Grafik 2. Ülkelerin 2003-2015 yılları Matematik Okuryazarlığı PISA Sonuçları (Kaynak: oecd.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Matematik okuryazarlığı, farklı bağlamlarda öğrencilerin matematiği formüle etme, kullanma ve yorumlama kapasitesini ölçmeye odaklanmaktadır. PISA testinde başarılı olmak için öğrenciler matematiksel mantık kurabilmeli ve fenomenleri tanımlamak, açıklamak ve tahmin etmek için matematiksel kavramları, süreçleri, gerçekleri ve araçları kullanabilmelidir (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016: 29).). Matematik Okuryazarlığı açısından Türkiye'nin (2003-2015) yıllarda aldığı puanlar sırası ile 423, 424, 445, 448 ve 420'dir. Güney Kore'nin (2009-2015) yılları puanları ise 546, 554 ve 524'tür. OECD ülkelerinin 500, 496, 494 ve 490 ortalamaları dikkate alındığında Güney Kore'nin matematik okuryazarlığı açısından tüm yıllarda oldukça başarılı olduğu söylenebilir (data.oecd.org.; EARGED, 2006, 2010.a, 2010.b; Gür ve Çelik, 2009; Yıldırım, Yıldırım, Yetişir ve Ceylan, 2013).

Elde edilen verilere dayalı olarak ülkelerin 2003-2015 yılları arasındaki Okuma Becerileri PISA sonuçları aşağıdaki gibidir.

Grafik 3. Ülkelerin 2003-2015 yılları Okuma Becerileri PISA sonuçları (Kaynak: oecd.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Okuma becerileri, öğrencilerin yazılı bilgiyi gerçek durumlarda kullanma becerisi üzerinde odaklanmaktadır. PISA araştırmasında okuma becerileri; “kişinin topluma katılmak, potansiyelini ve bilgisini geliştirmek ve amaçlarını gerçekleştirmek için yazılı metinleri anlaması, kullanması, onlar üzerinde düşünmesi ve onlarla uğraşması olarak tanımlanmaktadır (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016: 22). Okuma becerileri açısından Türkiye'nin (2003-2015) yıllarda aldığı puanlar sırası ile 441, 447, 464, 475 ve 428'dir. Güney Kore'nin (2006-2015) yıllarında puanları ise 556, 539, 536 ve 517'dir. OECD ülkelerinin 494, 492, 483, 496 ve 493 puan ortalamaları dikkate alındığında Güney Kore'nin okuma becerileri açısından tüm yıllarda oldukça başarılı olduğu söylenebilir (data.oecd.org.: EARGED, 2005, 2010.a, 2010.b).

Türkiye ve Güney Kore Kalkınma Modellerine Kısa Bir Bakış ve Ekonomik Göstergeler

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kalkınma ekonomisi modelleri, II. Dünya Savaşı sonrasında, 1950'li yıllardan günümüze kadar taşıdıkları büyük önem nedeniyle küresel ekonominin merkezinde olmayı sürdürmektedir. Büyüme ve kalkınma kavramları, günümüzde ülkelerin gelişmişlik ve refah düzeylerini belirlediklerinden dolayı, söz konusu ülkelere ait GSYH rakamları, dış ticaret verileri gibi temel ekonomik göstergeler, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılabilirliğini sağlamaktadır (Koç Aytakin, 2015: 64-65).

Güney Kore ekonomisi, özellikle 1980'li yıllardan sonra önemli ölçüde büyüme ve gelişme göstererek demokratik bir ülke ve bölgesel bir güç konumuna yükselmiş ve yaşam standartları bakımından da oldukça ilerleme kaydederek günümüzde Dünya'nın en büyük 11. ekonomisi olmayı başarmıştır.

Bu kapsamda, Güney Kore ekonomisi ihracata dayalı bir ekonomi olup özellikle elektronik, otomotiv, makine, gemi yapımı, petrokimya ve robotik gibi sektörlerde önemli bir üretim gücüne sahip bulunmaktadır. Güney Kore, küreselleşen dünyamızda, uluslararası ilişkiler kapsamında bir bölgesel güç olarak da önemli bir konumda bulunmakta ve Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, OECD, G20 gibi örgütlere üye olmakla birlikte, APEC ve Doğu Asya Zirvesi'nin kurucu üyelerinden biridir (Koç Aytakin, 2015: 68).

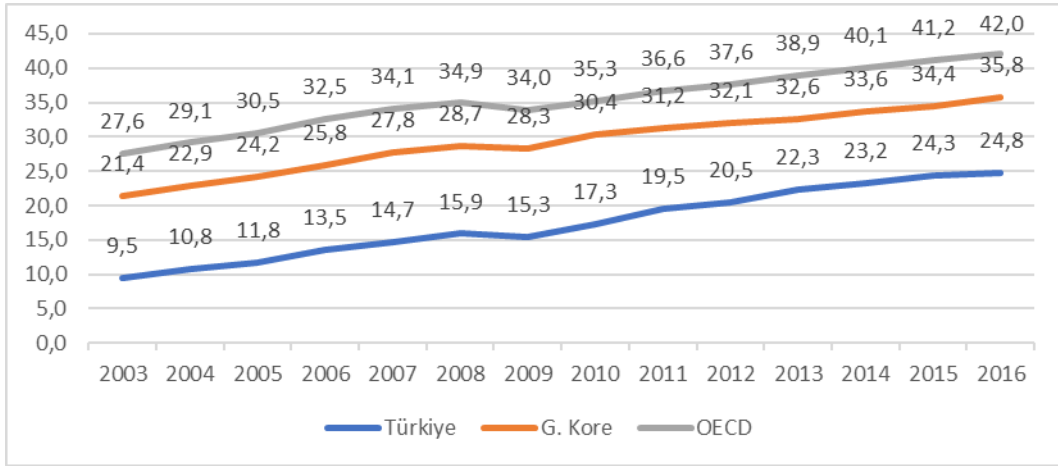
Bazı ülkelerin göreceli refahı, eğitimle ilgili daha fazla harcama yapmalarına olanak tanıırken bazı ülkeler de kendilerini daha düşük bir milli gelirle sınırlandırılmış bulmaktadırlar. Bu nedenle, ülkeler arasındaki eğitim sistemlerinin performansını karşılaştırırken, ülkelerin ekonomik göstergelerini göz önünde bulundurmak önemlidir.

PISA sonuçlarıyla ilgili yapılan karşılaştırmalı çalışma ve raporlarda (ERG, 2009-2015; EARGED, 2005-2010) ekonomik göstergeler bağlamında ülkelerin başarıları değerlendirilirken daha çok; Gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYH), kişi başına düşen milli gelir, GSYH içinde eğitime ayrılan paylar, GSYH içinde öğrenci başına yapılan toplam harcama miktarlarına bakılmaktadır. Bu çalışmada ise bu

göstergelelerin yanında bütüncül bir bakış açısıyla; ülkelerin dış ticaret rakamları (ithalat - ihracat rakamları), yurt içi tasarrufları, işsizlik oranları gibi önemli göstergelerinin ele alınarak incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Ülkelerin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası

Ülkelerin eğitimin kalitesi, öğretim faaliyetlerinin yanı sıra ülkenin ekonomik zenginliğinden, vatandaşlarının çeşitli alanlardaki refah düzeyine kadar birçok faktörden etkilenir (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016). PISA'daki başarı ile ülkelerin zenginliği arasında ilişki bulunmasına karşın finansal kaynakların başarı üzerindeki açıklayıcılığı sınırlıdır. Ancak kişi başına düşen milli gelir ve başarı arasındaki ilişki incelemeye değer sonuçlar sağlayabilmektedir. Çalışmada ele alınan ülke karşılaştırmalarında daha anlamlı olması düşüncesiyle veriler OECD ülke ortalamalarıyla birlikte sunulmuştur. Çalışmada ele alınan ülkelerin GSYH dağılımı aşağıdaki gibidir.

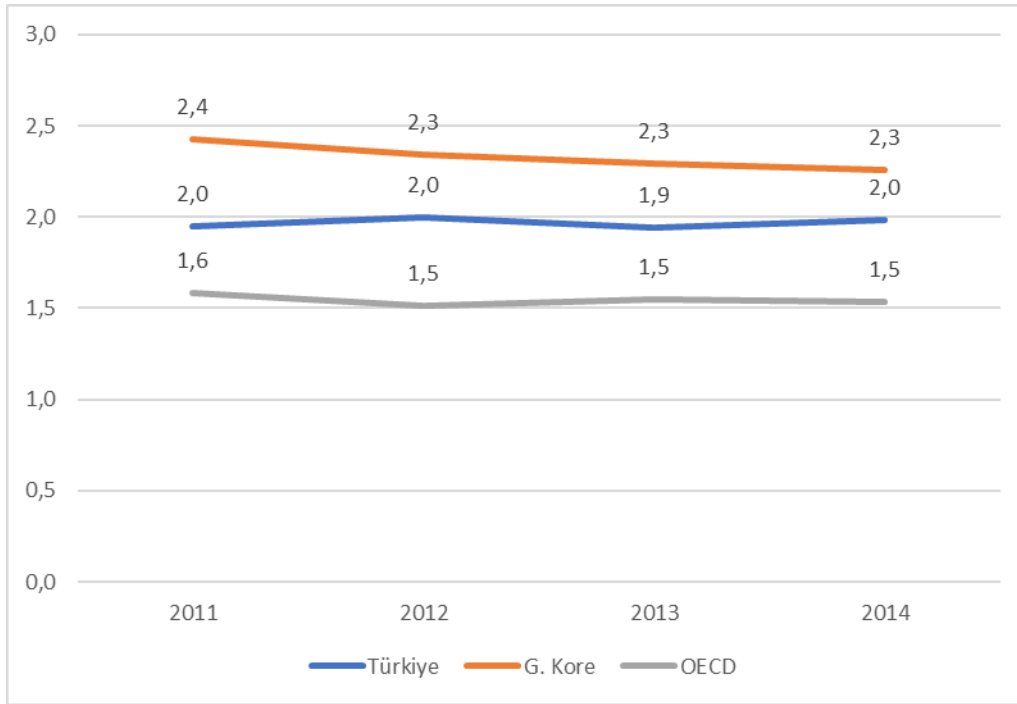

Grafik 4. Gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYH) büyüklükleri (USD) (Satınalma gücü paritesine göre)
(Kaynak: data.oecd.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Ülkeler arasındaki eğitim sistemlerinin performansını karşılaştırırken, ülkelerin milli gelirini göz önünde bulundurmak da oldukça önemlidir. Grafik 4, bu ilişkinin nedenselliği hakkında herhangi bir bulgu içermese de ulusal geliri yüksek olan ülkelerin nispeten avantajlı olduğunu göstermektedir. Nispeten düşük milli gelire sahip ülkelerin başarıları yorumlanırken bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye OECD ülkeleri arasında kişi başına düşen en düşük milli gelire sahip ülkeler konumundadır. Güney Kore OECD ortalamasının biraz altında kalmıştır. En başarılı ülkeler sıralaması incelendiğinde OECD ülkeleri arasında yalnızca Finlandiya'nın Gayrisafi Yurtiçi Hasılası Dağılımı OECD ülke ortalamasının üstündedir. Slovenya ve Estonya ise ortalamasının altında olmasına rağmen başarı sıralaması yukarıdadır. Türkiye ise hem GSMH'si hem de başarı sırasında oldukça alt sıralardadır (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016: 36).

Eğitime Ayrılan Pay

Kişi başına düşen GSYH, ülkelerde eğitim için kullanılabilir potansiyel kaynakları yansıtsa da fiilen eğitime yapılan yatırımların doğrudan bir göstergesi olarak kabul edilmemektedir. Bir ülkenin GSYH'sı yüksek olsa bile öğrenci başına yaptığı toplam harcama az olabilir. Elbette bunun tam tersi de mümkündür (Yıldırım, Yıldırım, Yetişir ve Ceylan, 2013). Eğitime ayrılan finansal kaynakların miktarı ve bu kaynakların nasıl kullanıldığı başarı için önemlidir. Çalışmada ele alınan ülkelerin eğitime ayırdıkları pay aşağıdaki Grafik 5'de olduğu gibidir.

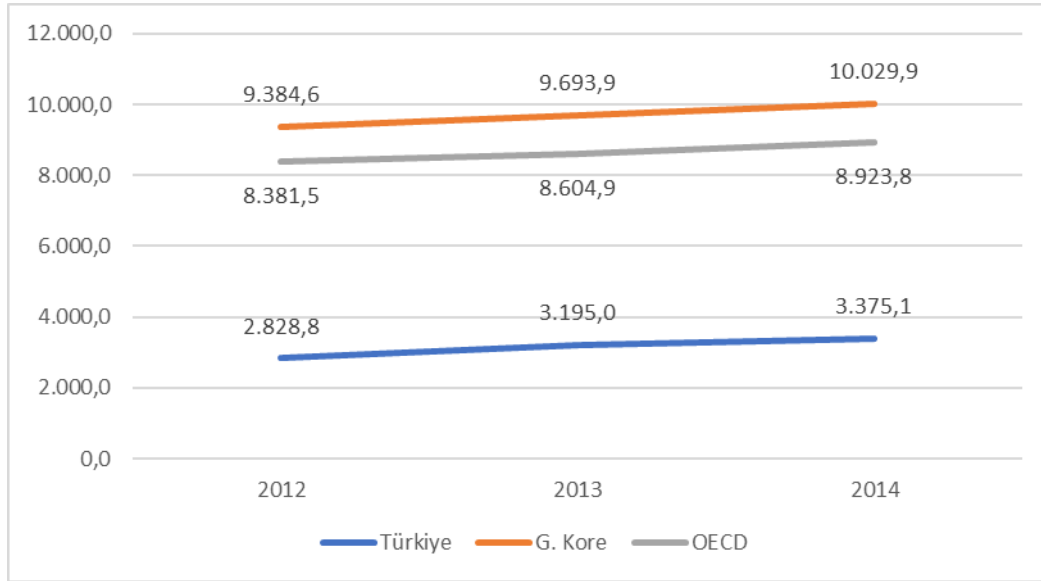
Grafik 5. GSYH içinde eğitime ayrılan paylar (%) (Kaynak: unesco.org, 2017 yararlanılarak ulaşılabilen verilerden oluşturulmuştur)

PISA sonuçları, eğitime ayrılan kaynakların miktarı kadar nasıl kullanıldığının da önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Güney Kore'nin GSMH'sının OECD ülke ortalamalarının altında yer alırken eğitime ayrılan payın OECD ülke ortalamalarının üzerinde olması dikkat çekicidir. Türkiye'de eğitime ayrılan payın OECD ülke ortalamalarının üzerinde olması ancak başarının buna paralel olarak gelişim göstermemesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Türkiye dünyanın 20 büyük ekonomisi arasında belli periyotlar içerisinde sağlayabiliyorsa da bunun eğitime yansımaması düşündürücüdür. Türkiye'nin ekonomisine paralel bir şekilde eğitiminde gelişme görülmediği söylenebilir (Terzioğlu, 2006). Ayrıca eğitime ayrılan pay kadar eğitimde harcamanın nasıl dilimlendiği de oldukça önemlidir. Türkiye 2014 yılı devlet bütçesinde %16.7'lik bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) ayrılmıştır. Ancak burada asıl sorun MEB içinde bu bütçenin nasıl dağıldığı ve eğitim niteliğini doğrudan etkileyen MEB yatırım bütçesinin nasıl dağıldığıdır. Örneğin; PISA'da yüksek başarı gösteren ülkeler arasında, öğretmenlere yatırım yapma noktasında bütçe dağılımı açısından farklılıklar gözlenmektedir. Güney Kore'de öğretmenler kişi başına düşen milli gelirin iki

katı kadar kazanabilmektedirler. Öğretmen eğitimi ile öğretmenlerin hayat boyu öğrenme çalışmaları için ayrılan kaynaklar da eğitim politikalarını belirleyen önemli bütçe kalemleridir (tedmem, 2014).

Öğrenci Başına Yapılan Toplam Harcama

OECD ülkelerinin ortalama puanları ile öğrenci başına yapılan harcama miktarı arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016). OECD eğitim raporlarında, öğrenci başına 6 yaşından 15 yaşına dek yapılan eğitim harcamasının 55.000 doların altında olduğu ülkelerde harcamaları artırmanın başarıyla ilişkisinin güçlü olduğunu belirtmektedir (Aktaran: ERG, 2015). 55.000 dolar dikkat çekici eşik olarak karşımıza çıkmaktadır. 55.000 dolar sınırına yaklaşıncaya kadar para oranı arttıkça hem ayrılan kaynak hem de bu kadar kaynak üretebilen toplumların eriştiği sosyo-kültürel değişkenler başarıyı oransal anlamda paralel geliştirmektedir (tedmem, 2014). Eğitim kurumlarındaki harcama arttıkça ülkelerin ortalama puanlarının da artacağı söylenebilir (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016). Aşağıda Grafik 6 ele alınan ülkelerde öğrenci başına yapılan toplam harcama miktarları gösterilmektedir.

Grafik 6. Öğrenci başına yapılan toplam harcama (USD) (Kaynak: data oecd.org yararlanılarak ulaşılabilen verilerden oluşturulmuştur)

Türkiye’de öğrenci başına yapılan harcamanın hem OECD ülkeleri hem de Güney Kore’den oldukça düşük harcama yapan bir ülke olması nedeniyle puanları yorumlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Grafik 6’da görüleceği gibi ilginç olan durum Güney Kore’de kişi başına yapılan harcama, OECD ülke ortalamalarının altında olmasına rağmen en başarılı ülkeler arasındadır. Türkiye ise öğrenci başına harcamada en az harcayan ülkeler konumundadır (Taş, Arıcı, Ozarkan, Özgürlük, 2016). Türkiye’nin ekonomik durumunun yıllara göre incelendiği raporda (tedmem, 2012), kişi başına düşen milli gelir ve öğrenci başına yapılan toplam harcamadaki artış, öğrencilerin PISA

puanlarına paralel artış olarak yansımaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin eğitim harcamasını artırması ve doğru yönetmesi akademik başarı için önem taşımaktadır (ERG, 2015).

Dünya Bankasının Türkiye'de eğitim konusunda hazırladığı raporda harcamalar ve verimlilik konusunda rahatsız edici bir durum ortaya çıkmaktadır. Ailelerin eğitime harcadıkları para da dikkate alındığında harcamalarımız OECD ülkeleri arasında toplam ailelerin ceplerinden yaptıkları harcamalarda en yüksek düzeydedir. Çok para harcıyoruz ancak endişe verici bir durum söz konusudur. Eğitimde verimliliği sağlayamıyoruz. Hükümetlerin harcadıkları para ailelerin harcamalarıyla aynı potaya konulduğunda yüksek bir harcama ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin kazandığı becerilerle harcanan para kıyaslandığında fark harcamaların karşılığının alınmadığı yönündedir. Harcamalarla verim alınmamaktadır (Lamentowicz, 2006). Türkiye'nin ekonomisindeki gelişimine paralel bir gelişimi eğitimde görünmemektedir. Ayrıca Türkiye'nin OECD ortalaması kadar bir harcama yapması halinde ülke ortalamasınının 470'e ulaşabileceği tahmin edilmektedir (Taş, Arıcı, Ozarkan, Özgürlük, 2016).

Türkiye ile İhracat Odaklı Büyüme Modeli Uygulayan Güney Kore'nin Karşılaştırması

Güney Kore, 1962 yılından itibaren Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planları uygulamaya başlamış ve ekonomik kalkınma yönünde önemli politikalar izlemiştir. Sanayileşme stratejisini ithal ikameci yönde başlatmış ve bu doğrultuda dış ticaret açıklarını giderme yönünde finansman sağlamış, ihracat teşviklerini büyük oranda artırmıştır (Luther, 1984). II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik olarak ciddi sıkıntılar yaşayan Güney Kore, 1962 yılından itibaren Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planları uygulamaya başlayarak ekonomik kalkınma yönünde önemli politikalar izlenmiştir. Güney Kore'de, ithal ikameci olarak başlayan sanayileşme stratejisi, dış ticaret açığına finansman sağlamış ve ihracat teşviğini de kapsayarak genişlemiştir. 1960 yılında, Güney Kore'nin dayanıksız tüketim malları ve orta dereceli gelirlerle hızlı büyüme olasılığı neredeyse bulunmuyordu. Makine endüstrisi, dayanıklı tüketim malları gibi alanlarda, iç piyasanın çok küçük olması ve bu yöndeki girişimlerin sermaye koşullarının çok büyük olması ve özellikle dövizdeki kronik açık nedeniyle ilerleme sağlanamamıştır. Güney Kore, 1970'lerin petrol şokları ve 1980'lerin başlarındaki borç şoklarına karşı başarılı bir politika izlemiş, gelişmekte olan ülkelerin ilgi odağı olmaya devam etmiştir. Bu başarıyı sağlayan Güney Kore'nin başarılı ekonomi politikası, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde çok taraflı kurumlar tarafından teşvik edilen ihracat odaklı gelişme stratejileri konusunda bir örnek teşkil etmektedir (Dornbusch ve Chul Park, 1987'dan aktaran Koç AYTEKİN, 2015: 70).

Bu kapsamda, Güney Kore'nin uyguladığı planlı kalkınma politikaları sayesinde 1970'lerin petrol ve 1980'li yılların başlarındaki dış borç şoklarına karşı da başarılı şekilde politikalar izlenmiş ve ihracat odaklı kalkınma stratejileri bağlamında birçok gelişmekte olan ülkeye örnek teşkil etmiştir. Dolayısıyla Güney Kore'nin, özellikle 1980'li ve sonrasındaki yıllarda gösterdiği ekonomik

kalkınma ve büyüme performansı; gerek milli gelir gerekse de diğer ekonomik göstergeler ve endüstrileşme açısından Türkiye’den daha yüksek düzeyde bir sosyo-ekonomik gelişme kaydetmiştir (Doğaner Gönel, 2005).

Güney Kore’de devlet-özel sektör işbirliğinin de; ülkenin göstermiş olduğu ekonomik performans üzerinde çok önemli bir yeri ve etkisi bulunmaktadır. Yine, 2008 yılında yaşanan küresel krize rağmen bu yılı pozitif büyüme ile tamamlayabilmiş ve 2009 yılında da krizin etkileri minimum düzeyde tutulabilmiş ve 2010 yılından itibaren yine istikrarlı bir şekilde büyümesini devam ettirebilmiştir (TMMOB, 2017). Bu doğrultuda, Güney Kore uzun yıllar elde ettiği ve istikrarlı bir şekilde sürdürdüğü yüksek büyüme rakamları ile günümüze kadar başarılı bir ekonomik performans göstermiştir.

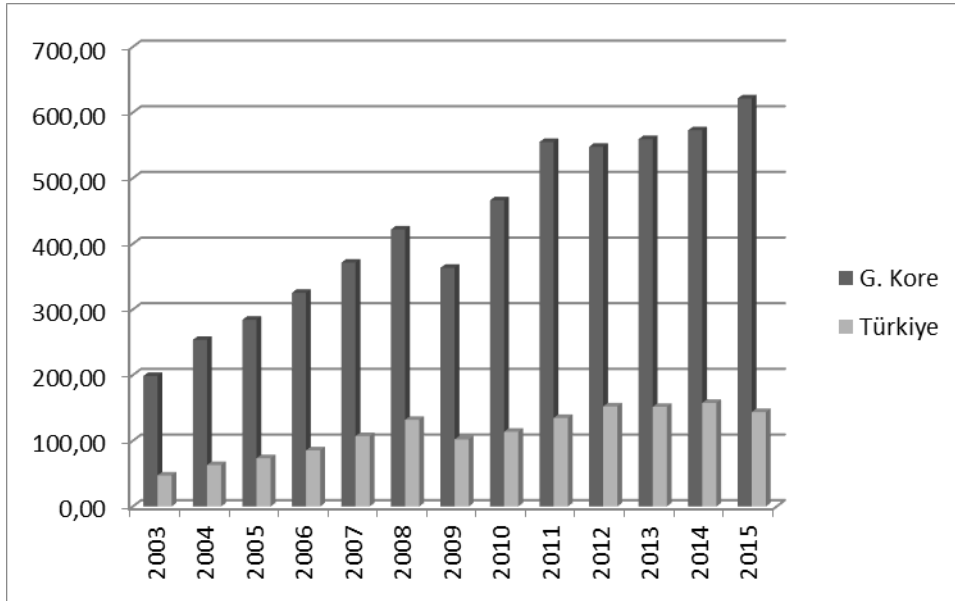
Bu kapsamda, 1960 yılında Türkiye’de de planlı kalkınma ile istikrar arayışları içine girilmiş ve birbiri ardına “Beş Yıllık Kalkınma Planları” yürürlüğe konulmuştur. İlk üç plan aralıksız birbirini takip etmiş olmasına karşın, sonraki bazı planlar arasında ikişer yıllık plansız dönemler bulunmaktadır (TMMOB, 2007:104). Türkiye, Güney Kore ile yaklaşık olarak aynı zamanlarda kalkınma plan ve programları uygulamaya başlamıştır. İlki, 1963 yılında yürürlüğe konulan Beş Yıllık Kalkınma Planlarında uygulanmış olup, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) (<http://www.kalkinma.gov.tr>) halen devam etmektedir.

Türkiye, 1960’lardan 1980’lere kadar ithal ikameci sanayileşme politikası izlemiş, o yıllarda geleneksel tarım ürünleri dışında pek fazla ihracat yapılamamış; montaj sanayiinin artırdığı ithalat talebi ve 1980 yılına kadar uyguladığı ithal ikameci politikalar sonucunda, 1970’li yılların sonlarında oluşan büyük çaptaki döviz, ödemeler dengesi ve enflasyon sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu olumsuz ekonomik koşullar sonucunda, 24 Ocak 1980 Kararları alınmış ve bu kararlar ile ekonomide önemli yapısal dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, ihracata dayalı sanayileşme politikası benimsenerek dış ticarete önemli ölçüde liberalleşme sağlanmıştır (Koç Aytekin, 2015: 73).

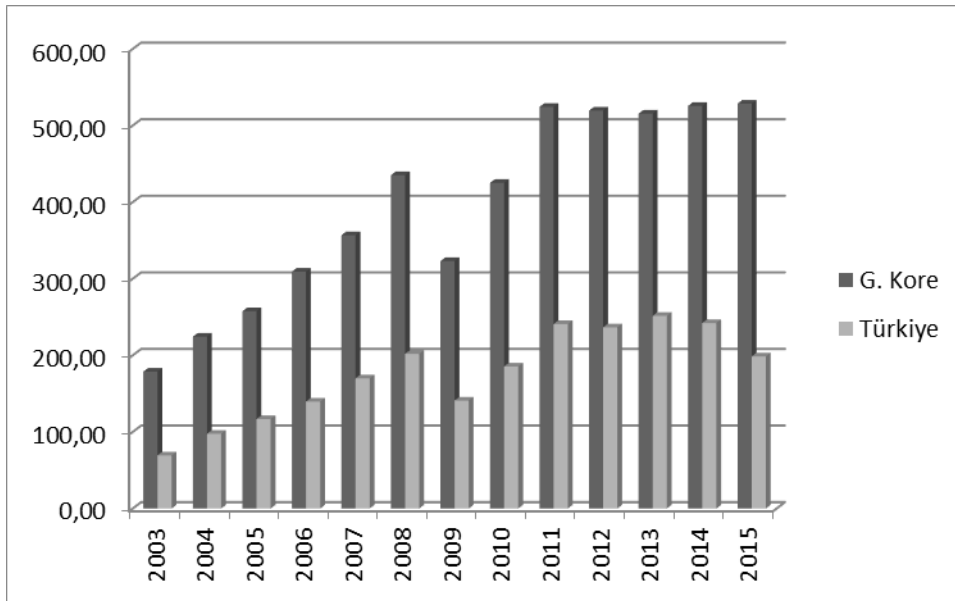
Türkiye’de 1986 yılından itibaren başlayan liberalizasyon faaliyetleri ile birlikte, AB üye ülkeleri ile uyumluluk sağlanmaya başlamış (Türkiye Kalkınma Bankası, 2004) ve 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği anlaşması uluslararası ticaret bağlamında önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1998 Asya Krizi, Rusya’ya intikal etmiş ve küresel anlamda etki yaratmış, Ülkemizde de önemli derecede olumsuz etkileri olmuştur. Ardından 2001 yılında yaşanan ekonomik krizle ekonomimiz eksi % 9.5 oranında bir düşüş yaşayarak en kötü yıllarından birini yaşamıştır. Ancak, 2002 yılında Türkiye, kriz ekonomisinden çıkış yönünde güçlü bir performans göstererek önemli adımlar atmış ve 2007 yılına kadar da yüksek büyüme oranları elde edilebilmiştir.

PISA’nın uygulanmaya başlamasından bu yana, Grafik 7 ve 8’de yer alan ve her iki ülkenin yakın ekonomik süreçte kıyaslanmalarına yardımcı olabilecek bu veriler grafiksel olarak oluşturulmuş

olup aşağıda yer almaktadır. Türkiye ve Güney Kore'nin dış ticaret rakamlarını oluşturan mal ihracat ve ithalat rakamları incelendiği zaman Güney Kore'nin gösterdiği yüksek performans dikkat çekicidir.

Grafik 7. Türkiye ve Güney Kore'de yıllara göre mal ihracatı (Milyar USD) (Kaynak: TÜİK, oecd.org ve worldbank.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Grafik 8. Türkiye ve Güney Kore'de yıllara göre mal ithalatı (Milyar USD) (Kaynak: TÜİK, oecd.org ve worldbank.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

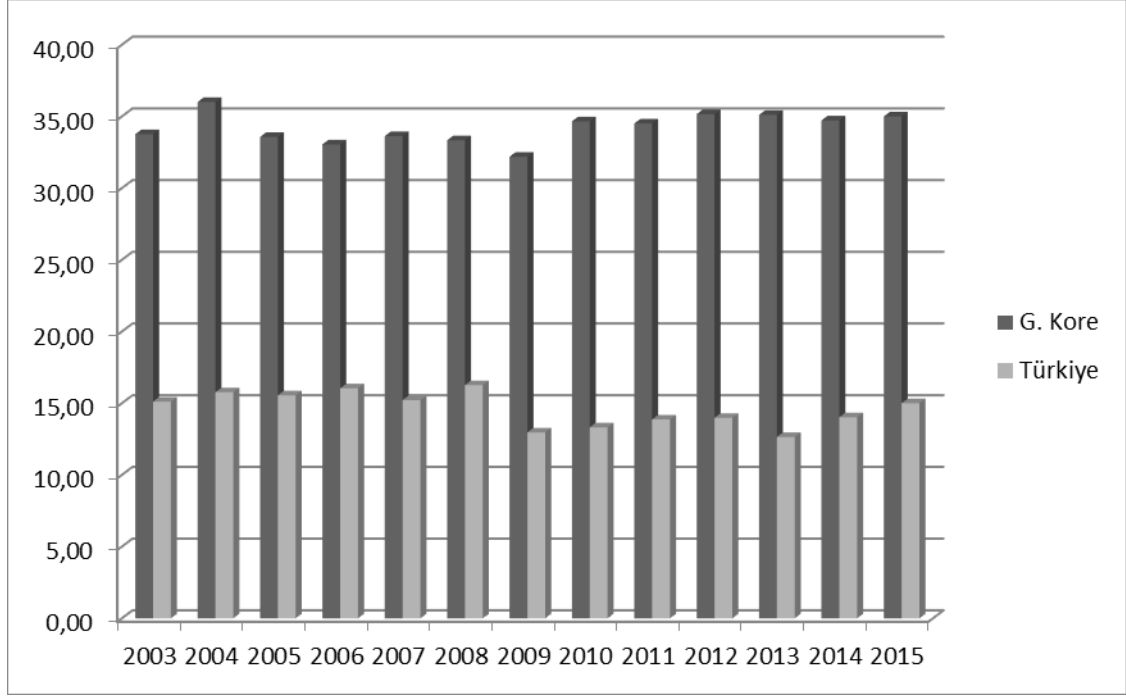
Grafik 7'de izleneceği üzere, Güney Kore, izlediği başarılı ekonomik büyüme politikaları sonucunda, 2003 yılında 200 milyar USD'ye yaklaşan ihracatını, 2015 yılına gelindiğinde 600 milyar USD'nin üzerine çıkarmayı başarabilmiştir. Yine aynı dönemde Türkiye'de ise, 47 milyar USD seviyelerinden 144 milyar USD seviyelerine ancak çıkabilmiştir. Bu kapsamda, Güney Kore'nin,

ihracata dayalı büyüme ve kalkınma stratejisini başarıyla gerçekleştirdiğini ve sürdürdüğü, ülkemizde ise ne yazık ki bu yönde istenilen düzeyde bir performans sergilenemediği görülmektedir.

İhracata dayalı büyüme hipotezlerinde, ihracat artışı, büyümenin en önemli belirleyicilerinden biri olarak görülmekte ve ülkelerin büyüme süreçlerinin içerisinde, önemli bir fonksiyon olduğu belirtilmektedir. Bu yönde önemli çalışmaları bulunan bazı yazarların çalışmalarında da ihracatın büyümenin en önemli unsurlarının başında geldiği görüşleri savunulmaktadır (Bhagwati, 1978; Balassa, 1978; Krueger, 1978). Güney Kore’de, ihracatta hızlı büyüme sağlayabilmek amacıyla elektrik-elektronik, otomotiv, hava ve savunma sanayi, gemi inşa sanayi, yenilenebilir enerji vb. alanlarda yüksek teknoloji içeren ve yüksek katma değer yaratan ürünlerin üretilmesine yönelik politika ve stratejiler geliştirilerek, bu yönde ihracat desteklenmiştir Bu bağlamda, uzun vadeli düşük faizle krediler verilmiş, ayrıca üniversiteler ile işbirliği yapılmış ve üniversitelere buldukları bölgede öne çıkan endüstri koluyla ilgili Ar-Ge çalışmaları yapma görevi verilmiştir (Arslanhan ve Kurtsal, 2010). Türkiye de 2023 İhracat Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda 2023 yılı için 500 milyar USD ihracat rakamı hedefinde kendisine Güney Kore’yi model almış, ticaretini canlandırma ve ihracatını artırma yolunda gerekli strateji ve politikaları kararlılıkla uygulamak istediğini belirtmiştir.

Grafik 7 ve 8’de yer alan ve her iki ülkenin dış ticaret performansını gösteren grafiklerden de izlendiği üzere Güney Kore’nin uluslararası ticaret kapsamında Türkiye’ye göre çok daha yüksek ve sürdürülebilir bir performans sergilediği açıktır. Ülkelerin sürdürülebilir büyüme ve kalkınmalarında uluslararası ticaretteki performanslarının belirleyici bir faktör olması nedeniyle bu göstergelerin de ülkelerin PISA’da elde ettikleri başarı sıralamalarında önemli rol oynadıklarını ifade edebiliriz. Bu kapsamda, Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik yapı içerisinde özellikle bilgi ve eğitim konularında yüksek teknolojiyi de içerecek yapısal dönüşümlerin sağlanarak katma değeri yüksek ürünlerin üretim ve ihracatına önem verilmeli ve bu yönde gerekli kurumsal yapı oluşturulmalıdır. Bu dönüşümler, uluslararası ticaretin önemli ortaklarından biri olmamız yanında ekonomik ve sosyal konumumuzu güçlendirme konusunda da büyük önem taşımaktadır.

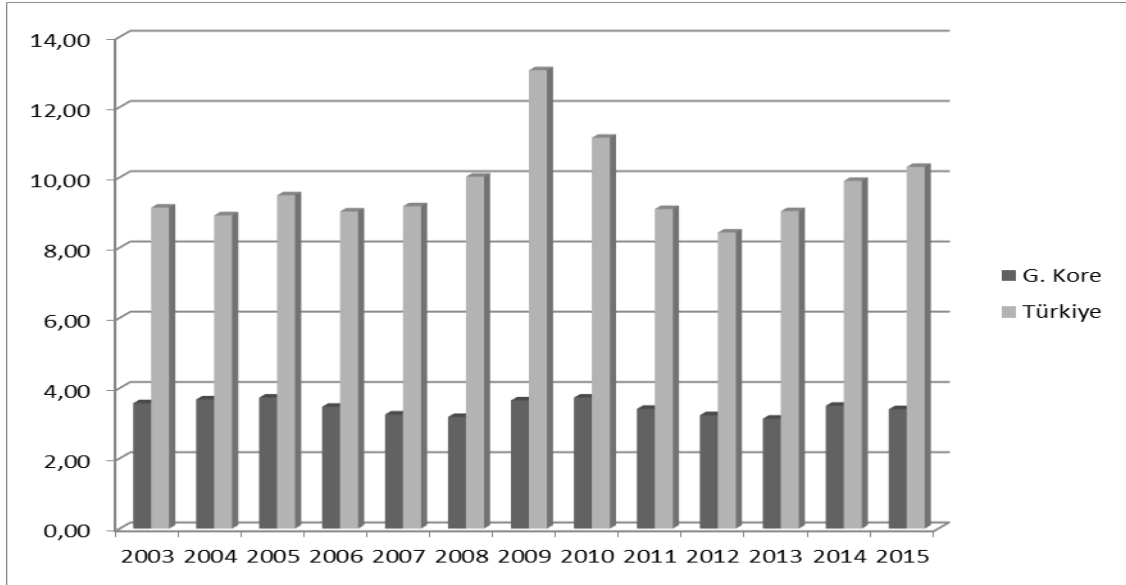

Grafik 9. Türkiye ve Güney Kore’de yıllara göre yurtiçi tasarruflar / GSYH (%) (Kaynak: TÜİK, oecd.org ve worldbank.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Yukarıda Grafik 9’da izlendiği üzere, yatırımları finanse etmede en optimal kaynak olan yurtiçi tasarruf oranlarının artışı, ekonomik performansın ve yüksek büyümenin ve refah artışının sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli belirleyicilerdendir. GSYH içindeki oranını gösteren ve Şekil 7’de yer alan veriler de incelendiği zaman Türkiye’nin bu kapsamda %15’ler seviyesinde olduğu görülmektedir. OECD ülkeleri içerisinde Türkiye’nin sonlarda yer aldığı bu oran, belirtmemiz gerekir ki Türkiye’nin istikrarlı büyümesini de olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Zira birçok çalışma göstermektedir ki ülkelerin gelişmesinde, tasarrufların büyümeyi artırıcı faaliyetlere kanalize edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Yurtiçi tasarruflar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin teorik arkaplanı Harrod (1939) ve Domar (1946) büyüme modellerine kadar gitmektedir. Harrod-Domar büyüme modeli, tasarruf ve büyüme arasındaki ilişkinin pozitif yönde işlediğini göstermektedir. Modelde sermaye-hâsıla oranı (v) veri iken, tasarruf haddi (s) ne kadar yüksek olursa, hasılanın büyüme hızı da o kadar yüksek olur. Modele göre kalkınabilmek için ülkelerin tasarruf oranlarını ve böylece yatırım oranlarını artırmaları gerekir. Yatırımları artan ülkelerin, doğal olarak ekonomik büyüme oranları da artacaktır (Aktaran: Barış ve Uzun, 2015: 122-123). Yurtiçi tasarrufların düşüklüğü ekonomik performansı olumsuz yönde etkilemektedir. Öncelikle yurtiçi tasarruflar yatırımları, dolayısıyla büyümeyi finanse ederler. Bu bağlamda, uluslararası karşılaştırmalı analizler de göstermektedir ki, gelişmekte olan ülkelerde tasarruf, yatırım ve büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin, yurtiçi tasarruflarını artırma yönünde izleyecekleri etkin politika ve stratejiler büyük önem

taşımaktadır. Bununla birlikte, Türkiye’de yurtiçi tasarrufların düşük seyretmesi ve istenilen düzeyde bulunmaması, Türk yatırımlarının yabancı kaynak finansmanına bağımlılığının artmasına yol açmaktadır. Bu durum da dış cari işlemler açığının büyümesini ve büyümenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla, yurtiçi tasarruf yetersizliği nedeniyle yabancı tasarruflara olan gereksinimin artmakta, Türkiye’den sermaye çıkışı riski oluşabilmekte ve bu durum da ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Grafik 10. Türkiye ve Güney Kore’de Yıllara Göre İşsizlik Oranları (%) (Kaynak: TÜİK, oecd.org ve worldbank.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur)

Ekonomik başarı ve gücün en önemli göstergelerinin başında ekonomik büyüme ve kalkınma gelmektedir. Dolayısıyla, ekonomik bakımdan büyüyen ve kalkınan ülkelerde de istihdam oranlarında artış olması beklenmektedir. Grafik 10.’da da izlendiği üzere, ne yazık ki ülkemizde son yıllarda gerçekleşen ekonomik büyümeye rağmen, istenilen düzeyde istihdam artışı meydana gelememektedir. Dolayısıyla, yeterli düzeyde istihdam yaratılmayan bu süreçte işsizlik oranlarında belirgin bir iyileşme de görülmemektedir. Grafik 10.’da yer aldığı üzere, Türkiye ve Güney Kore istihdam oranları karşılaştırıldığında, yine Güney Kore’nin başarılı bir performans sergilediği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

2003-2015 yılları arasında gerçekleştirilen PISA sonuçlarında Güney Kore’nin tüm alanlardaki başarı ortalamaları hem OECD ülke ortalamalarının üzerinde hem de Türkiye’den oldukça yüksektir. Türkiye’nin tüm alanlardaki başarı puan ortalamaları ise aynı zamanda OECD ülke ortalamalarının da oldukça altında yer almaktadır. Güney Kore başarısının altında yatan temel faktörlerin başında eğitimde yaptıkları reform hareketlerinde ezber dayalı, öğretmen merkezli bir eğitim sisteminden,

öğrenen merkezli, pratiğe dayanan bir eğitim politikasını benimsemiş olmalarıdır. Özellikle 2009 yılından sonra programlarında dünya ile rekabet edecek nesillerin yetişmesinde yaratıcılığın geliştirilmesini ön plana çıkarmışlardır. Ayrıca eğitimde reformu bütüncül bir bakışla öğretmen eğitimi, aileler ve çocuklar olarak birlikte ele almışlar, farklı akademik, sosyal ve sosyo-ekonomik çevre koşulları dikkate alınarak özellikle dezavantajlı grupların iyileştirilmesiyle ilgilenmişlerdir (Park, 2014). PISA'daki başarı ile ülkelerin zenginliği arasında ilişki bulunmasına karşın finansal kaynakların başarı üzerindeki açıklayıcılığı sınırlı olmasına rağmen, kişi başına düşen milli gelir ve başarı arasındaki ilişki incelemeye değer sonuçlar sağlayabilmektedir. Eğitime ayrılan kaynakların miktarı kadar nasıl kullanıldığı da önemlidir. Ülkelerin başarılarını değerlendirirken ekonomik göstergelerden GSMH ve kişi başına düşen milli gelir, eğitime yapılan harcama, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler dışında; uluslararası ticaret rakamları, yurt içi tasarruflar, işsizlik oranları gibi göstergelerine bakılması da dikkate değer sonuçlar sunmaktadır. Güney Kore ile Türkiye karşılaştırması bu göstergelerin incelenmesine güçlü kanıtlar sunmaktadır. Söz edilen değişkenlerin bileşkesi aynı zamanda ülkelerin refah koşullarını, nihayetinde de yaşam memnuniyetini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında yine PISA çerçevesinde ortaya konan sınava katılan OECD ülkeleri ve diğer ülkeler arasında 10 üzerinden (memnuniyet, yaşam tatmini, mutsuzluk ve mutluluk kategorilerinde) kabaca 50 ülkenin en mutsuz çocuklarına sahip olmamız üzerinde durulması gereken bir durumdur (Gürses, 2017). Hayattan tatmin noktasında mutsuzluğun ortada olmasına rağmen yine de bir umut, öğrenme motivasyonu bakımından gençlerimizin istekli olmasıdır. Gençlerimiz her şeye rağmen okumak, üniversiteye gitmek, derslerinde başarılı olma konusunda oldukça isteklidirler (Şirin, 2017).

Öğrenci başarısının artmasında sadece öğrencilere sunulan eğitimin kalitesi değil, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve kültürel özgeçmişleri ve ülkenin insani kalkınmışlık düzeyi de oldukça önemlidir (tedmem, 2014). PISA sonuçları, eğitim sistemindeki eşitsizliğin ne kadar derin olduğunu da göstermektedir. PISA verilerine göre, okul içi başarıda öğrenciler arası eşitsizlik, OECD ortalamasının altında iken, Türkiye'de hem okullar arası eşitsizlik oldukça derindir hem de bölgeler arası duruma bakıldığında durum dikkat çekicidir (Gür ve Çelik, 2009). Türkiye'de eğitime ilişkin pek çok ulusal veri, bölgeler arasında eğitime erişim ve eğitimin niteliği açısından eşitsizlikler olduğunu göstermektedir (ERG, 2016). Güney Kore, son 60 yılda ekonomik büyümeyi yakalarken, eğitimde yaptığı reform girişimlerini ekonomik büyümeye paralel yürütmüştür. Ekonomik gelişmede özellikle insan kaynakları gelişimine önem vermiş, büyümede nitelikli bir okul öncesi eğitimi sistemini ön plana çıkarmıştır (OECD, 2014).

Güney Kore, kişi başına düşen milli gelir açısından OECD ülkeleri ortalamasının altında kalmasına rağmen, eğitime ayrılan pay ve öğrenci başına düşen harcamada OECD ortalamalarının da

üzerinde yer alması «*Kore nasıl başardı?*» sorusunun da bir göstergesidir. Güney Kore'nin başarısında en önemli çıkış noktası ekonomik modellerini yoksullukla mücadele ve her düzeyde yüksek kalitede eğitimi hedeflemeleridir. Sosyo-ekonomik açıdan heterojen öğrenci kitlesi, öğretmenler ve eğitim sistemleri için başlıca sorunlardan biridir. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencileri okutan öğretmenlerin, daha avantajlı geçmişe sahip öğrencileri okutan öğretmenlere göre daha büyük zorluklarla karşılaşması muhtemeldir. Benzer şekilde, dezavantajlı çocukların daha büyük oranlara sahip olduğu ülkeler, bu öğrencilerin daha küçük oranlara sahip olduğu ülkelere göre daha büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Taş, Arıcı, Ozarkan ve Özgürlük, 2016: 39).

Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Güney Kore ve Türkiye'nin yaklaşık olarak aynı zamanlarda başladıkları kalkınma süreçlerinde, Güney Kore'nin hem eğitim hem de ekonomik ilerleme ve gelişme bakımından çok daha önlerde yer aldığı görülmektedir. Güney Kore'de ekonomik durum, 1950'li yıllarda birçok gelişmekte olan Asya ve Afrika ülkeleri düzeyinde iken (Lee, 2012) bugün Dünyanın en büyük 11. ekonomisi olmasının yanında eğitim alanında da en başarılı ülkeler arasında yer almaktadır. Tucker, Güney Kore başarısının anahtarını "*sebat etmek ve çok çok çok çalışmak*" olarak tanımlamaktadır (aktaran: Choi, 2014). Ayrıca çok çalışmak Güney Kore kültürünün bir parçasıdır. Ne kadar çok çalışırsan o kadar başarılı olursun düşüncesi hâkimdir (Choi, 2014).

Türkiye ise dünyanın en büyük 17. ekonomisi olma başarısını göstermiş olmasına rağmen, bu durum, kalkınma ve özellikle de eğitimle ilgili göstergelerde ne yazık ki başarı sıralamasında bizi hedeflenen konumlara taşıyamamıştır. Ülkemiz, çalışmamızda ele aldığımız üzere, "sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması" vizyonu çerçevesindeki büyüme stratejisi ile 2023 yılında "dünyanın en büyük on ekonomisi arasında yer alma" hedefine ulaşma yönünde çalışmalarını en yüksek düzeyde sürdürmelidir.

Uluslararası ticaretin önemli oyuncularından biri olan Güney Kore, devlet - özel sektör işbirliği ve sürdürülebilir ekonomik ve siyasi politikalarla, uluslararası kalkınma modellerini uygulayan ülkeler arasında önemli bir örnek oluşturmaktadır (Özcan ve Özçelebi, 2013). Güney Kore'nin ekonomik başarısında ihracata dayalı bir ekonomik kalkınma modelinin etkisinin olduğu görülmektedir. Yıllara göre tüm ekonomik göstergeler Güney Kore'nin ekonomide başarılı bir çizgide olduğunu ortaya koymaktadır (Ağayev 2011, Ağır 2010 ve Aktaş 2009).

Gelişmiş ülkeleri geliştirmekte olan ülkelere ayıran temel konu, bilgiye sahip olmanın yanında onu kullanabilme kapasitesidir. Bilgi konusunda gerekli yeterlilik ve etkinlik sağlanmadığı takdirde, ülkeler arasındaki kalkınma ve gelir düzeyleri arasındaki farkları kapatılabilmek de mümkün olamamaktadır. Bu kapsamda ülke ekonomileri, ileri teknoloji ve Ar-Ge yoğun sektörlerle sahip olmadıkça istenilen düzeyde ekonomik büyüme ve kalkınma performansını gerçekleştirememektedirler (Koç AYTEKİN, 2015: 82). Güney Kore deneyimi, Türkiye gibi geliştirmekte

olan ülkelerde sanayi ve teknoloji politika ve stratejilerinin en iyi şekilde oluşturularak uygulanmasının kritik önemini açıkça göstermektedir.

Türkiye'nin özellikle uluslararası ekonomik ve sosyal konumunu ve ekonomik refahını yükseltme yönünde, yakın vadede 2023 Türkiye İhracat Stratejisi'nde de yer alan hedefler (<http://www.ekonomi.gov.tr>) kapsamında çaba ve çalışmalarını sürdürmektedir. Ancak, ekonomik yönde sağlanan başarılarla rağmen, sosyo-kültürel ve özellikle eğitim bakımından birçok refah göstergesine ne yazık ki yansımamaktadır. Bu durumun en önemli nedenleri arasında da eğitimde verimlilik, öğretmenlerin eğitimi, yaşam standartları akla gelmektedir.

Çalışmamızın da gösterdiği üzere, Güney Kore deneyimi genel olarak incelendiğinde, Türkiye için çıkarılabilecek en önemli sonuçların başında eğitim ve yetişmiş insan gücü faktörlerinin ekonomik kalkınma konusunda en önemli unsurların başında geldiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanabilmesi ve sürdürülebilirliği yönünde, yüksek katma değer yaratabilecek ve teknolojik dönüşümleri sağlayabilecek bir yapısal dönüşümün sağlanması gerekliliği bulunmaktadır. Dolayısıyla, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve refahın hayatın her aşamasında yaygınlaştırılabilmesi ile eğitim harcamalarına ayrılan kaynaklar artacak ve özellikle eğitim yönünden de hedeflenen başarı düzeylerine erişmek mümkün olabilecektir.

Sonuç olarak; sorunlarımızı ortaya koyabilirsek, onlara çözümler de üretebiliriz. Eğitim politikalarımızın gözden geçirilmesi yararlı olacaktır. Eğitim sistemimiz, kısa vadeli değişiklikler yerine uzun vadeli olumlu örnekleri dikkate alarak, 21.yüzyıl becerilerini kazandırmayı (bilimsel okuryazarlık, okuduğunu anlama, problem çözme, analitik ve eleştirel düşünme, sorgulama, yaratıcı, özgüvenli, risk alma vb.) ve aktif bireyler yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Bugünün gençleri yarının büyükleri olacak, gelecekte ülke yönetiminde ve ekonomisinde rol oynayacak bireyler olacaktır. Ulusal gelir, eğitimin kalitesi üzerinde kesin bir etkiye sahip olmasa da eğitimin kalitesi ve çıktıları ülkelerin ekonomik performansını doğrudan etkiliyor olabilir. PISA sonuçları kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalar, ülkelerin PISA'dan aldıkları sonuçlarla ekonomik büyümeleri arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Ekonomik büyümenin sağlanması ve sürdürülmesi, eğitim sistemlerinin yüksek performans göstermesine bağlıdır (ERG, 2009). Eğitimde iyi örnekler dikkate alınırken, ülkeler karşılaştırılırken benzer ülkelerin nasıl başarılı oldukları ayrıntılı olarak incelenmelidir. Özellikle eğitim politikaları, politika uygulamaları ve programlar ayrıntılı olarak ele alınmalı ve " Her çocuk değerlidir, herkes için yüksek kalitede eğitim" sloganıyla bir eğitim seferberliğine gidilmesi yararlı görülmektedir.

Kaynakça:

- Ağayev, S. (2011). İhracat ve ekonomik büyüme ilişkisi: 12 geçiş ekonomisi örneğinde panel eştümleşme ve panel nedensellik analizleri. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 11 (2), 241-254.
- Ağır, H. (2010). Türkiye ile Güney Kore’de bilim ve teknoloji politikalarının karşılaştırması, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, V (II), 44-55.
- Aktaş, C. (2009). Türkiye’nin ihracat, ithalat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (2), 35 - 47.
- Altın, R. (2017). *Kore*. T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/KORE.pdf> (Erişim tarihi: 30.07. 2017).
- Arslanhan, S. ve Kurtal Y. (2010). Güney Kore inovasyondaki başarısını nelere borçlu? Türkiye için çıkarımlar, *TEPAV Politika Notu*, Ankara.
- Barış, S. ve Uzay, N. (2015). Yurtiçi tasarruflar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 46, 119-151.
- Choi, A. S. (2014). What the best education systems are doing right. <https://ideas.ted.com/what-the-best-education-systems-are-doing-right/> (Erişim tarihi: 30.12. 2017).
- Doğaner Gönel, F. (2013). Güney Kore Türkiye planlı kalkınma deneyimlerinin karşılaştırılması. Yıldız Teknik Üniversitesi, İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi, İktisat Bölümü, (Erişim tarihi: 11.10.2017).
- Dornbusch, R. and Park, Y. C. (1987). Brookings papers on economic activity. *EconPapers*, 1987, 18(2), 389-454.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi). (2009). PISA 2009 sonuçlarına ilişkin değerlendirme. http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_PISA-2009 (Erişim tarihi: 11.10.2017).
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi). (2015). PISA 2015: Genel bulgular ve eğilimler. Eğitim Gözlemevi. <http://www.egitimreformugirisimi.org/yayin/pisa-2015-genel-bulgular-ve-egilimler/> (Erişim tarihi: 15.04.2015).
- EARGED (2005). OECD 2003 araştırmasının Türkiye ile ilgili sonuçları. PISA 2003 Projesi Ulusal Nihai Rapor. <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/07/PISA-2003-Ulusal-Nihai-Rapor.pdf> (Erişim tarihi: 23.10.2017).

- EARGED (2010.a). PISA 2006 projesi ulusal nihai rapor. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara. <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/07/PISA2006-Ulusal-Nihai-Rapor.pdf> (Erişim tarihi: 23.10.2017).
- EARGED (2010.b). Uluslararası öğrenci değerlendirme programı PISA 2009 ulusal ön raporu. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/07/PISA-2009-Ulusal-On-Rapor.pdf> (Erişim tarihi: 23.10.2017).
- Gür, B. ve Çelik, Z. Ç. (2009). Türkiye’de Millî Eğitim Sistemi yapısal sorunlar ve öneriler. *SETARapor*.http://file.setav.org/Files/Pdf/20121126140909_setaturkiyede_milli_egitim_sistemi.pdf (Erişim tarihi: 23.10.2017).
- Gürses, U. (2017), *Mutsuz çocuklar ülkesi*. 22.04.2017. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ugur-gurses/mutsuz-cocuklar-ulkesi-40434484> (Erişim Tarihi: 27.10.2017)
- Kim, K. S. (1991). The Korean Miracle (1962-1980) Revisited: Myths And Realities In Strategy and Development. Working Paper #166 - November, Kellogg Institute, The Helen Kellogg Institute For International Studies. https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/166_0.pdf (Erişim tarihi: 24.10.2017).
- Koç Aytekin, G. (2015). Güney Kore’nin ihracata dayalı büyüme modeli kapsamında 2023 Türkiye ihracat stratejisi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (8), 63-86.
- Lee, H. (2012). “An analysis of Korean-Turkish relations: Rising trade partnership and deepening integration”, *Usak Yearbook*, 5, 227-242.
- Lemantowicz, W. (2006).”*Avrupa Birliği’ne giriş süreci ve eğitim (Bölüm 26)*” konferansı. (ss.29-35). Türk Eğitim Derneği, 24.Mayıs, Ankara.
- Luther, H. U. (1984). *Güney Kore bir model olabilir mi?* . (Çev. Edt. : Erol Özbek), İstanbul: Belge Yayınları: 26, Birinci Baskı, Çağaloğlu.
- Özcan, B. ve Özçelebi, O. (2013). İhracata Dayalı Büyüme Hipotezi Türkiye İçin Geçerli mi?. *Yönetim ve Ekonomi*, 20(1), 1-14.
- Park, H. (2014). No matter how high your test score is, you are still bad: Korean education’s responses to PISA. (This text was automatically generated on 1 Octobre 2016). *Revue internationale d’éducation de Sèvres, Colloque: L’éducation en Asie en 2014: Quels enjeux mondiaux?* , [https://www.google.com.tr/search?q=Park%2C+H.+\(2014\)](https://www.google.com.tr/search?q=Park%2C+H.+(2014)).
- Taş, U. E., Arıcı, Ö., Ozarkan, H. B., Özgürlük, B. (2016). *Uluslararası öğrenci değerlendirme programı. PISA 2015 ulusal raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

- T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, "2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı", <http://www.ekonomi.gov.tr> (Erişim Tarihi: 2.09.2017).
- T.C. KALKINMA BAKANLIĞI, Onuncu Kalkınma Planı, (2013). 2014-2018, Ankara, <http://www.kalkinma.gov.tr> (Erişim Tarihi: 18.09.2017).
- tedmem (2012), *PISA 2012 Türkiye üzerine değerlendirme ve öneriler*. Analiz Dizisi: 2. Ankara: Öncü Basımevi.
- tedmem (2014), *Eğitim değerlendirme raporu*. <https://tedmem.org/download/2014-egitim-degerlendirme-raporu?wpdmdl=997> (Erişim Tarihi: 18.01.2018).
- Terzioğlu, T. (2006). "Avrupa Birliği'ne giriş süreci ve eğitim (Bölüm 26)" konferansı. (ss.53-57). Türk Eğitim Derneği, 24.Mayıs, Ankara.
- TMMOB (TÜRK MÜHENDİS ve MİMAR ODALARI BİRLİĞİ) (2007). "Ülke Örnekleri ile Kalkınma ve Sanayileşme Modelleri", Sanayi Kongresi Oda Raporu.
- Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırmalı eğitim "Dünya ülkelerinden örneklerle"*. Adana: Baki Kitabevi.
- Şirin, S. (2017), *Mutsuz, başarısız ama bilgiye aç*. 24.04.2017. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/selcuk-sirin/mutsuz-basarisiz-ama-bilgiye-ac-40436163> (Erişim Tarihi: 27.10.2017)
- TÜRKİYE KALKINMA BANKASI. (2004). Genel Araştırmalar-Türkiye Ekonomisinde Kalkınma Stratejileri ve Sanayileşme (Dün-Bugün-Yarın) GA / 04-2-9, ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ, Mayıs 2004, ANKARA.
- Yıldırım, H. H., Yıldırım, S., Yetişir, M. İ., Ceylan, E. (2013). *PISA uluslararası öğrenci değerlendirme programı. PISA 2012 ulusal ön raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Ankara.

İnternet Kaynakları:

- <http://data.uis.unesco.org/?queryid=181>, Erişim tarihi: 11.10.2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>, Erişim tarihi: 11.10.2017
- <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, Erişim tarihi: 10.10.2017
- <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm>, Erişim tarihi: 10.10.2017
- <http://tegm.meb.gov.tr>. Erişim tarihi: 20.02. 2018
- www.tuik.gov.tr, Erişim tarihi, 11.10.2017

- <http://www.guncelegitim.com/haber/3216-meb-2015-2016-ilkokul-ortaokul-lise-haftalik-ders-saati-cizelgesi.html> Erişim tarihi: 30.07. 2017.
- aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/guney-kore/901512, Erişim tarihi: 30.07.2017
- cografyakonulari.blogcu.com/turkiye, <https://www.ntv.com.tr>), Erişim tarihi: 30.07. 2017
- <http://www.resmigazete.gov.tr>. Erişim tarihi: 20.02. 2018
- <http://vergialgi.net/ekonomi-maliye/guney-kore-egitim-sistemi-ve-olumune-basarili-cocuklar/>, Erişim tarihi:30.07. 2017
- <https://www.setav.org/pisa-sonuclari-ne-anlatiyor/>, Erişim tarihi: 30.07. 2017